

בירורים בהלכה

טעה ובירך שהחיינו בשביעי של פסח

שפסק כמותו, והסביר זאת עפ"י הדרך הראשונה דלעיל, שבעיית ההפסק היא משום היסח הדעת, וכאן הלא לא הסיח דעתו כלל, שהרי היה סבור שצריך לברך.

לפי"ז נראה, שרע"א הבין שבעיית ההפסק היא משום שאין לברכה על מה לחול (ע"י לשון כזו במשנ"ב סי' קמ סק"ו), על כן, כאשר הפסיקו בדיבור שאינו שייך מצד האמת, ממילא נוצר הפסק, על אף שהוא נעשה בטעות. כיוצ"ב הוכיח הגרצ"פ פרנק (מקראי קודש פסח סי' רח, במהד' החדשה) דלא כהגרשז"א מדברי רש"י (עירובין נ, א) שאם עושה שתי פעולות לשם קיום מצוה אחת, שיש לו ספק באיזה מעשה מקיים את המצוה – לא יברך עליהם, משום שאם הפעולה הראשונה שעשה אינה לשם מצוה היא מהווה הפסק (שם מדובר בבהמה שהינה ספק מעשר ספר שלמים שצריך לסמוך על אחת מהן, שלא יברך על הסמיכה, דאפשר שרק הסמיכה השניה עולה למצווה, והסמיכה הראשונה מהווה הפסק), והרי שם בוודאי אינו מסיח את דעתו מן הברכה, אלא ע"כ שיש כאן חיסרון בחלות הברכה (וע"י הערות הררי בשדה שם, וכן בסי' רטז שם לענין שתי ספירות מספק).

מקרה דומה לזה מצאנו ג"כ בדברי רע"א שסובר שמי שברך במוצאי שבת על נר שהודלק בשבת באיסור, שצריך לחזור ולברך על הנר, ולא זו בלבד, אלא צריך לחזור ולברך על היין, משום שברכה לבטלה זו מהווה הפסק בין הברכה לשתיה. ונראה שרע"א הולך לשיטתו, שגם ברכה בטעות מהווה הפסק. אמנם האחרונים הקשו שמצד אחד הביאור הלכה סבר כשיטת רע"א לענין הבדלה, מאידך לגבי קידוש נקט כמג"א דלעיל שהברכה בטעות אינה מהווה הפסק. הגרשז"א (שש"כ מז, הע' רטז) כתב ליישב שיש לחלק בין ברכת הקידוש, שללא אמירת הקידוש אסור לו לשתות כלל, ובפה"ג והקידוש חדא הם (וכע"ז בברכת שהחיינו שהיא קבועה כחלק מן הקידוש, ע"י הליכות שלמה פסח עמ' שמא הע' 59), לבין הבדלה, שגם ללא ברכת בורא מאורי האש, יכול לשתות, שאין חלק מהותי מן ההבדלה עצמה (אמנם לכאורה כ"ז בדעת המשנ"ב, אולם הגרש"ז עצמו שסובר שהעיקר הוא היסח הדעת, מסתבר שגם בהבדלה לא הסיח דעתו, ואי"ז הפסק, וצ"ב).

כיוון ששביעי של פסח הוא חלק מחג המצות, אין אומרים בו ברכת שהחיינו, שלא כבשמיני עצרת (סוכה מז, א. וע"י לשון הרמב"ם שבת כט, כג שהדגיש שאין זה רגל בפני"ע וג"כ יצא כבר בחג הראשון, וע"י ליקוטי שיחות חל"ו לאדמו"ר מחב"ד מה שביאר בזה). אמנם, אין זה רחוק, שאדם יטעה ויתבלבל ויברך ברכת שהחיינו בקידוש. כלומר, לאחר ברכת הגפן וברכת הקידוש. האם ברכת ה'שהחיינו' הזו מהווה הפסק בין בורא פרי הגפן לשתיה, ויצטרך לשוב ולברך על הכוס?

הלכה פסוקה היא, שאין להפסיק בדיבור בין ברכה לאכילה או לקיום מצווה, אא"כ ההפסק הוא לצורך האכילה (ברכות מ, א; שו"ע או"ח קסז, ו; ר, ג). מהו טעם האיסור להפסיק? נראה שניתן להבין זאת בשני אופנים: (א) ישנו היסח הדעת של המברך מברכתו. (ב) יש חיסרון בברכה עצמה, שאין לה על מה לחול, שהרי הפסיק בדבר שאינו מעניין הברכה (נראה, שלפי ההבנה הראשונה חובת הברכה מוטלת על האדם קודם שאוכל או שניגש לקיים את המצוה, להבנה השניה חובת הברכה היא חלק מאופן קיום המצוה או האכילה; ואפשר שיש לחלק בין ברכת המצוות לברכת הנהנין בזה, ע"י בסוף מאמרו של הרב מאיר בטיסט, מג"ל ז).

מעשה באדם שעשה קידוש, בהיותו בטוח שבכוס שלפניו ישנו יין, אך התברר שהיו שם מים, הדין הוא שצריך לשוב ולקדש. לדעת המג"א, אם היה בדעתו עוד לשתות יין לאחמ"כ, אינו צריך לברך בפה"ג שוב, אלא קידוש בלבד. אך דעת רבי עקיבא איגר היא, שהקידוש שעשה בטעות מהווה הפסק, וצריך לשוב ולברך גם על היין (המח' בסי' רעא, במשנ"ב סקע"ח ובשעה"צ).

נמצא, שבפנינו מח' האם ברכה בטעות מהווה הפסק בין ברכת הנהנין לשתיה עצמה, ובפשטות זוהי השאלה בפנינו, לגבי ברכת שהחיינו (כיוצ"ב דנו הפוסקים במקרים דומים: אדם שהבדיל וזכר לאחמ"כ שכבר הבדיל, האם ברכת ההבדלה מהווה הפסק לברכת בפה"ג – הר צבי או"ח סי' קסד; האם אדם שאינו יודע איזה יום היום בעומר, ויכול לברך ולהזכיר את שני הימים שמסופק בהם?).

הגרש"ז אוירבאך (מנחת שלמה א, יח אות ב ובסי' כ) נקט להלכה שאין כאן הפסק, וכדברי המג"א והמשנ"ב